

АНАЛІЗ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФАРМАКОЛОГІЇ

Колот Е.Г., Дев'яткіна Т.О., Важнича О.М., Луценко Р.В.

Постійна оптимізація навчального процесу – головна запорука високого рівня підготовки сучасних професійних кадрів. Будь-яка оптимізація навчання базується на новітніх методиках, технологіях, підвищенні матеріальної бази кафедр. Для вивчення предмета фармакології з медичною рецептурою виділяється один навчальний рік, що є недостатнім строком, ураховуючи зростаюче значення лікарських засобів у наданні лікарської і профілактичної допомоги населенню. Сучасна програма (2005 р.) для студентів медичного факультету і відповідно до неї виданий підручник за редакцією І.С.Чекмана вказують на розширення обсягу навчального матеріалу за рахунок унесення до нього результатів численних сучасних наукових досліджень. Але разом з тим зменшена кількість академічних годин не дозволяє аудиторно вивчати більшість тем і тому передбачає перенесення значної частини навчального матеріалу на самостійне вивчення. Особливо це стосується студентів стоматологічного факультету, де в 2 рази зменшена кількість аудиторних практичних занять і в 3 рази лекцій у порівнянні з програмою навчання студентів медичного факультету. Ще важче засвоїти фармакологію в рамках такого періоду і такої інтенсивності навчання студентам-іноземцям.

Тому, враховуючи те, що позааудиторно студенти самостійно засвоюють великий обсяг інформації з фармакології і крім цього постійно вдосконалюють уміння з написання лікарської рецептури як основи сучасної системи взаємозв'язку лікар-фармацевт-хворий, розроблені науково обґрунтовані методичні рекомендації щодо оптимізації навчання студентів. Методика самостійного аудиторного і поза-аудиторного навчання базується на основах мнемоніки – науки про запам'ятовування і сучасні досягнення в цій галузі. Трьох принципів цієї методики – зорового уявлення, асоціювання і повторення – студенти дотримуються в роботі з методичними рекомендаціями, складеними і виданими кафедрою фармакології (Дев'яткіна Т.О., Коваленко Е.Г. Нейротропні засоби: Методичні вказівки для аудиторної та позааудиторної роботи студентів. - 1997. - 126 с.; Дев'яткіна Т.О., Коваленко Е.Г. Медична рецептура: Посібник для викладачів та студентів. - Вид. 2. - 1999. - 96 с.; Дев'яткіна Т.О., Важнича О.М. Засоби, що впливають на обмін речовин: Методичні рекомендації для аудиторної та позааудиторної роботи студентів медичного і стоматологічного факультетів. - 2002. - 96 с.; Дев'яткіна Т.О., Колот Е.Г., Важнича О.М., Чечотіна СЮ. Протимікробні, противірусні та протипротозойні засоби: Методичний посібник для аудиторної та позааудиторної роботи студентів медичного і стоматологічного факультетів. - 2006. - 154 с.; Дев'яткіна Т.А., Колот Е.Г., Луценко Р.В., Христюк В.Н. Медицинская рецептура: Учебно-методическое пособие для студентов иностранных факультетов. - Изд. 3-е, дополн. - 2006. - 104 с.).

Кожна методична рекомендація з теми заняття містить загальні питання з обов'язковим включенням класифікації лікарських засобів; перелік

конкретних питань, в яких відображені питання до ліцензійного іспиту "Крок 1", завдання з медичної рецептури (виписати рецепти на препарати в різних лікарських формах і дозах) відповідно до вимог до практичних навичок із предмета. Далі в методичних рекомендаціях пропонуються трирівнева система за складністю різних тестів і завдань і типові задачі для формування у студента сучасних уявлень про механізм дії, особливості фармакокінетики, фармакодинаміки, показань до призначень лікарських засобів. У цьому фрагменті для повторення прочитаного матеріалу і для самоконтролю знань також пропонуються завдання, які зустрічаються в тестах ліцензійного екзамену.

Під час аудиторних занять ця самопідготовка підкріплюється матеріалами навчальних стендів, таблиць, демонстраційних шаф, колекцією ліків, лекційним матеріалом, можливістю обговорити з викладачем незрозумілі питання.

Для оптимізації позааудиторної підготовки студентів як часткового варіанта дистанційного навчання з деяких тем також пропонуються подібного роду методичні рекомендації, але з додатковим теоретичним матеріалом у вигляді тез, анотацій на позапрограмні сучасні лікарські засоби відповідно до теми, а також граф логічної структури, що є алгоритмом цієї теми. Крім того, пропонується для самостійної підготовки студентів 5 тематичних кімнат кафедри, оформлених відповідно з розділів: "Нейротропні засоби", "Хіміотерапевтичні засоби", "Засоби, що впливають на обмін речовин", "Засоби, що впливають на серцево-судинну систему", "Засоби, що впливають на виконавчі органи, фітопрепарати для застосування в стоматології".

Комп'ютерне тестування на підсумкових і заключному тест-контролі забезпечує об'єктивний моніторинг знань студентів незалежно від типу опанування – аудиторно чи позааудиторно. У впроваджених на кафедрі комп'ютерних тестах до кожного розділу використовується і навчальний режим тестування, що допомагає студентам в аудиторній підготовці належним чином проаналізувати рівень відповідей на поставлені запитання. І це також допомагає із зацікавленістю вивчати матеріал із теми чи розділу.

Ураховуючи те, що лише самостійно продумані та свідомо засвоєні знання є найпродуктивнішими, до кожного лабораторно-практичного заняття пропонується завдання для самостійної роботи студентів у вигляді тестів різного рівня складності, ситуаційних задач типових і нетипових (що містять біохімічні, біофізичні, клінічні дані за умов поєднаної патології; з урахуванням вікових особливостей та задачі з недостатньою кількістю даних, що передбачають складання схем подальшого дослідження і лікування). Для рівноцінної позааудиторної підготовки студентів до посібників, виданих кафедрою, включені додатки із ситуаційними задачами різного типу і поясненнями у відповідях до них. Особливе значення мають задачі алгоритмічного, або інтеративного типу, які послідовно приводять до рішення і сприяють оптимальному вибору з існуючих альтернативних пропозицій (наприклад, зробити вибір із переліку лікарських засобів для

корекції стану хворого). Цей вид навчання формує основи фармакотерапевтичного мислення і запроваджує базу для засвоєння далі клінічної фармакології і клінічних дисциплін.

У процесі навчання студентів основам фармакології ми використовуємо принцип ієрархічної побудови керування стратегією навчання. Але ж зворотний зв'язок у цій системі недостатній (низький рівень оцінок і балів із контролю знань студентів і ступінь інформаційної ентропії), тому переважає патерналізм у системі навчання.

Тож, ураховуючи позитивну надлишковість сучасної фармакологічної інформації, сучасних вимог, щодо переважання процесу позааудиторного самостійного навчання студентів, необхідно, щоб інформація в кожен годину навчальної роботи забезпечувала максимальне засвоєння і мінімальний час. Тому методика навчання основам фармакології та медичній рецептурі в аудиторний і позааудиторний час обумовлює опанування методами раціонального фармакологічного мислення, а не запам'ятовування всього обсягу фактичного матеріалу.